

šoli s poznejšo pripombo, da bi istega sedaj niti ne stavil, niti on sam zanj glasoval. Naša matura je iste vrednosti, kakor gimnazijska ali realska, zakaj bi torej imeli mi in samo mi tako brezizgledno pičlodo tacio? Koroška je revnejša od Kranjske, vendar učiteljstvo bolje od te plačuje.

Ne plašimo se in ne skrivajmo svojih mislij, temveč pokažimo se javno ter neupognjeno zahtevajmo važnemu stanu vsaj deloma prikladnih plač! Uradniki nam že tako očitajo, da smo si svojega jasnega materijelnega stanja sami krivi, ker smo pretihi, preboječi, le sedimo in se ne ganemo, sicer bi že zdavna imeli boljše plače mimo sedanjih. Vsa šolska oblastva bodo naše prizadevanje gotovo blagohotno podpirala,*) a tudi ljudstvo, katero samo izprevidi, da smo preslabo plačani, bode stalo za nami; le odločnosti in sloge je treba — ponehaj vsak razpor med nami, in gotovi smo popolnega vspeha. Kolike vsote se izdajejo za ceste in druge naprave, katere izvestno ne bodo prinašale deželanom tolikih obrestij, kakor zadovoljno učiteljstvo v dobro urejeni šoli. Bije se ljut boj v naši vojvodini, boj na življenje in smrt, zato dobro poslušajmo v prihodnjem zasedanju deželne poslance raznih strank ter zapišimo si z neizbrisnimi črkami poslanske besede v trajen spomin. Ne glejmo pa le na besede, ampak tudi na dejanja, na srce.

Nočemo piti srčne krvi naši domovini, ker smo v duhu in resnici slovenske korenine, a smelo upamo, da se bo ugodilo vsem skromnim našim terjatvam in se nas vsaj deloma oprostilo vsakdanjih skrbi, da se bomo mogli z nedeljenimi močmi posvetiti sveti stvari, katero izvajamo, to je pouku in vzgoji dragega nam naroda; kajti le prosto učiteljstvo vzgaja prost rod. Apelujeemo pri rešitvi naših prošenj na one inteligentne poslance, kateri vedo, kaj je matura in koliko denarcev je prešteti, koliko skrbi in nočij prebiti, predno se doseže. Ne stavijo naj nas v ali še pod denarno vrsto daccarjev, občinskih tajnikov, orožnikov, financarjev etc., temveč pokažejo naj v dejanju, da smo izobražen in vednostno omikan del kranjske inteligencije.

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Sedmo poglavje.

Starešina prične z delom, ki mu je po godu.

Stiskač, stopivši v brivnico, pozdravi brivca in sosede, ne da bi popred pokašljeval, kakor je bila njegova navada, ter séde. Sicer ni popred sedel, da je malo pokašljeval in da so ga navzoči milostno pozdravili.

*) Če pomislimo, kako so se naše prošnje za potresno doklado podpirale, bi skoraj mislili, da je ta sodba preoptimistična.

Vaščani posmehovaje odzdravijo ter se urno pokrijejo, česar bi popred gotovo ne storili, kadar bi jih pozdravil starešina. Ta prične takoj govoriti:

„Imate vedno dovolj zaslužka, mojster brivec! Toliko dela, da se uprav čudim, kako ga morete z dvema rokama izvršiti.“

Brivec, miren in tih človek, se navadno ni oziral na take opazke; no zdaj mu že vender preseda, ker ga starešina že več mesecev zaporedoma vsako nedeljo med propovedjo draži na ta način. Nejevoljen mu reče:

„Ej, starešina! Ne čudite se, ako človek dela marljivo z obema rokama, pa vender malo zasluži, temveč čudite se tistemu, ki nič ne dela, a mnogo zasluži.“

Starešina: To je tudi res, brivec! To bi lahko tudi ti poskusil. Treba je samo na posebni način roki križem držati ter vtakniti ju v žep; na to bodo denarji padali v hišo, kakor dež skozi raztrgano streho.

Brijač pa temu doda: „Ne tako, starešina! Treba ju je samo dejati pod starešinski plašč ter izreči le te besede: „Tako je!“ ali: „Izjavljam pod prisego: tako je!“ Kadar pa se nudi pripravna prilika, vzdignejo se trije prsti, dva pa se hitro spustita in — glej, denarja je toliko, kakor pešek!“

To razjezi starešino in pravi brivcu: „To bi pristojalo najprej tebi in ljudem tvoje vrste.“ To je bilo dobremu brivcu malo preveč ter mu je žal, da se je spustil s starešino v prepir. Zavoljo tega obmolke, prepustivši drugim nadaljni pogovor; sam pa namili moža, ki je sedel na brivskem stolu.

Starešina pa nadaljuje: „Ta brivec je po vsem gospod, tedaj ni potrebno odgovarjati mu ljudem, kakeršen sem jaz. On nosi gosposke hlače in čevlje, ob nedeljah pa celo zapestnice. Ima nežni roki, kakor kakšna gospica, nogi pa tanki kakor okrajni pisar.“

Vaščani so imeli brivca radi; a ker so že večkrat slišali te psovke, niso se prav nič smejali opazkam hudobnega Stiskača.

Samo mladi Cene, katerega je brivec uprav bril, nasmeje se mečam okrajnega pisarja, prišel je namreč iz pisarnice okrajnega predstojnika; toda svoj smeh je dobro plačal; ker je bil zbog tega nemiren, ga je brivec vrezal v gornjo ustnico. Brivec in vaščani so bili nad neslanim starešino nejevoljni ter so kimali z glavami.

Na to dene stari Gorenec pipo iz ust in pravi:

„Starešina, to vender ne gre, da na tak način spraviš brivca v nesrečo.“ A ko vidijo drugi, da se Gorenec ne boji tega glasno povedati, začno glasno mrmrati, rekoč: Glejte, Cene krvaví. Mi bi ne imeli radi, da se nam dogodi kaj sličnega.

„Žal mi je“ — odgovori starešina, „skušal bodem to popraviti“.

„Fant, prinesi tri „š Stefane“ (po dva litra) tistega dobrega vina, ki zdravi rane, ne da bi ga grel.“

Ko je starešina pričel govoriti o vinu, nastane mrmranje. Neka- terniki mislijo, da se le šali.

Luka pa, ki se je bil stisnil v kot, jim je rešil to zagonetko, rekši:

„Vino Stiskačevo se je včeraj pocenilo na cerkvišči“. Starešina pa se dela, kakor bi tega ne bil čul, vzame mehur s tobakom iz žepa ter ga postavi na mizo.

Tine ga zapazi prvi. Starešina mu pa ponudi tobak, da ga nabaše v svojo pipo; tako tudi drugim — in vsi prično pušiti. V kratkem je bila soba polna dima od smrdljivca, ki ga je ponujal starešina; on sam je kadił boljši tobak.

Brivec in še nekateri drugi so na vse to molčali in motrili, kaj to pomenja. To Stiskaču ni bilo nič kaj všeč, jame po sobi hoditi in praskati se po glavi, kakor je imel vedno navado, kadar mu ni šlo vse po volji.

Zdaj pravi sam pri sebi: „Tukaj je vražje mrzlo, v mrzli sobi pa se ne da nič opraviti“. To rekši, gre v vežo in da dekli par vinarjev, da bolje zakuri v peči; kmalu je bilo v sobi vroče kakor v peklu.

(Dalje prih.)

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

E.

Od pragmatične sankcije do Franc Jožefa I.

(1713—2. grudna 1848.)

5. Ustavno gibanje v Slovencih l. 1848. in 1849.*)

(Dalje.)

predmarčni dobi je bila pri nas narodna zavest še malo razvita, ker nam je manjkalo slovenskih šol in sploh za narodno probujenje delujočih mož. Sicer nahajamo že nekaj mož, ki so se trudili za naše šolstvo, kakor n. pr. A. Martina Slomška v Celovcu in Valentina Staniča v Gorici, a to so le posamezni pojavi; slovenščina je še vedno ostala precej zanemarjena. Naše slovstvo je ovirala cenzura, v uradih pa je gospodovala nemščina. Pri prvih slovstvenih poskusih so po Slomškovi opazki „Slovenci obsedlali kobilo pri repu“

*) Obširneje in temeljito je popisal slovenske razmere v tej dobi prof. Jos. Apih v knjigi „Slovenci in 1848. leto.“ Založila „Matica Slovenska“ l. 1888. Po tem delu so tudi posneti najvažnejši podatki v tej razpravi.